Lausunto

VATT255/07.01/2017

26.10.2017

Eduskunta

Työ- ja elinkeinojaosto

Lausuntopyyntö HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto pyytää lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2018 keskittyen Pk-yritysten (pienten- ja keskisuurten yritysten) viennin edistämisen teemaan pääluvussa 32. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen lausunnossa keskitytään arvioimaan talousarvioehdotusta Pk-yritysten viennin edistämisen näkökulmasta, keskittyen erityisesti Pk-yritysten viennin kehitykseen viime aikoina ja siihen liittyviin kehittämishaasteisiin.

Pk-yritysten vienti Suomesta

Vientiä harjoittavien pk-yritysten lukumäärä ja niiden luoma kokonaisviennin euromääräinen arvo ovat nousseet viimeisen kymmenen vuoden aikana (Tilastokeskus, mikrotietoaineistot), mutta kansainvälistyneiden pk-yritysten osuus kaikista pk-yrityksistä ei ole kasvanut merkittävästi. Vuonna 2017 hieman yli 20 prosenttia kaikista pk-yrityksistä toimi kansainvälisillä markkinoilla. Lisäksi, vain noin 10 prosenttia kaikista pk-yrityksistä ilmoitti toimivansa ensisijaisesti kansainvälisillä markkinoilla. Noin 65 prosenttia pk-yrityksistä toimi vuonna 2017 ensisijaisesti paikallisilla markkinoilla ja noin 25 prosenttia Suomen valtakunnallisilla markkinoilla. Kansainvälisistä pk-yrityksistä lähes 50 prosenttia harjoitti palveluvientiä ja noin 45 prosenttia tavaravientiä. (Rikama, 2017) Enemmistöllä pk-yrityksistä vienti vastasi kuitenkin alle 5 prosentista heidän kokonaisliikevaihtoaan ja suurin osa viennin aloittavista pk-yrityksistä jatkaa vientitoimintoja vain yhden vuoden, kuten myös muissa maissa on huomattu. (Tilastokeskus, mikrotietoaineistot, Geishecker ym., 2017)

Pk-yritysten viennin haasteet Suomessa ja yleisesti

Pk-yritysten viennin haasteet voidaan jakaa pääpiirteittäin yritysten sisäisiin rakenteisiin liittyviin haasteisiin ja yritysten ulkopuolisista olosuhteista johtuviin haasteisiin. Team Finlandin (2016) tutkimuksen mukaan suomalaiset yritykset kokivat sisäiseksi heikkoudekseen kansainvälistymiseen liittyen erityisesti kohdemarkkinoihin liittyvän resurssi- ja asiaosaamisen sekä oikeiden kontaktien ja verkostojen hallinnan. Kohdemarkkinoihin liittyvä resurssi- ja asiaosaaminen tarkoittaa esimerkiksi immateriaalioikeuksiin, kohdemaiden sääntelyyn, kansainvälisten rahoituslähteiden hyödyntämiseen, asiakkaiden löytämiseen ja hallintaan liittyvää osaamista. Yritysten sisäisistä kehityshaasteista yli 50 prosenttia kansainvälisistä pk-yrityksistä on ilmoittanut markkinoinnin ja myynnin päähaasteekseen jo muutamana vuonna. (Rikama, 2017 & 2016)

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS VATT
VATT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH
PL/PO BOX 1279 (Arkadiankatu 7), FI-00101 Helsinki, FINLAND
PUH./TEL. +358 295 519 400 www.vatt.fi

Ulkoisiin olosuhteisiin liittyen pk-yritysten vienti kärsii useiden tutkimusten mukaan suhteellisesti suurempia yrityksiä enemmän tullien ulkopuolisista kaupanesteistä eli esimerkiksi sääntelyyn liittyvistä määräyksistä ja prosesseista. Suomalaiset yritykset ovat listanneet erityisesti teknisten sääntöjen, tullausmenettelyjen ja julkisiin hankintoihin liittyvien määräysten häiritsevän vientiä ja sen aloittamista. (Team Finland, 2016) Lisäksi rahoituksen saaminen koetaan haasteeksi monessa kansainvälisillä markkinoilla toimivassa pk-yrityksessä ja noin 50-70 prosenttia näistä yrityksistä on ilmoittanut tarpeesta hyödyntää julkisia rahoituspalveluita. (Rikama, 2017 & 2016)

Tullien ulkopuolisten kaupanesteiden alentamisella on tutkimuksissa löydetty olevan vaikutusta erityisesti pk-yritysten vientimarkkinoille pääsyyn eli pk-vientiyritysten määrään. (Fontagen ym, 2015, ja Crivelli ja Groeschl, 2016) Sen sijaan esimerkiksi tullimaksujen alentaminen ei ole johtanut samalla tavalla pk-vientiyritysten määrän kasvamiseen. (Buono ja Lalanne, 2012)

Vuonna 2017 noin kolmannes suomalaisista pk-yrityksistä ilmoitti aikovansa käyttää julkisia kansainvälistymispalveluja seuraavan vuoden aikana. (Rikama, 2017) Tutkittaessa yritysten tyytyväisyyttä nykyisiin julkisiin kansainvälistymispalveihin, Nieminen ym. (2013) totesivat, että vuonna 2012 yritykset olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä julkisesti tarjottuihin kansainvälistymispalveluihin. He kuitenkin toivoivat saavansa kaikki julkiset palvelut yhdeltä luukulta. Lisäksi, pk-yritykset korostivat silloin kokevansa haasteena löytää sopivia rahoitusvaihtoehtoja ja heidän tietonsa niistä olivat vaillinaisia. Lisäksi pk-yritykset kokivat, että viennin- ja kansainvälistymisen edistämismatkat olevan liiaksi suurten yritysten intressejä palvelevia. Vuoden 2017 pk-barometrissa yritykset ilmoittivat myös tarpeesta hyödyntää julkisia kansainvälistymispalveluja erityisesti liiketoimintakontakteihin kohdemarkkinoilla, rahoitus-, tuote- ja palvelukehitykseen sekä asiantuntijapalveluiden ja markkinatiedon saantiin.

Hallituksen esitys talousarvioksi vuodelle 2018

Ottaen huomioon pk-yritysten viennin rakenteen ja sen haasteet, hallituksen esitys lisäpanostukseksi Team Finlandille yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen (momentti 32.01.40) sekä Business Finlandin muodostaminen yhdistämällä aikaisemmat Finpron ja Tekesin toiminnot voivat edistää entisestään pk-yritysten vientitoimintoja ja niiden aloittamista. Tämä riippuu kuitenkin siitä, onnistuuko erityisesti Finpron ja Tekesin toimintojen yhdistäminen suunnitellusti ja saavatko pk-yritykset sen jälkeen entistä helpommin erilaisiin kansainvälistymiseen ja kasvuun liittyviin haasteisiinsa tukea tehokkaasti ns. yhdeltä luukulta. Business Finlandin palveluissa tulisi kiinnittää myös erityistä huomiota yhteistyöhön ulkoasiainhallinnon edustustojen ja Team Finland -verkoston kanssa tullien ulkopuolisten kaupanesteiden identifioimisessa ja selvittämisessä sekä niihin liittyvien asiantuntijapalveluiden saamiseen pk-yrityksille samasta paikasta muiden palveluiden kanssa. Rahoituksen saannin parantaminen kansainvälisille pk-yrityksille ja voimakkaasti kasvuhakuisille pk-yrityksille voi myös edistää pk-yritysten vientitoimintoja.

Pk-yritysten viennin edistämiseen liittyen tulisi kuitenkin myös varmistaa, että Business Finland sekä Team Finland -verkosto tukevat yrityksiä myös vientitoimintojen jatkamisessa eikä pelkästään niiden aloittamisessa, sillä todennäköisyys viennin lopettamiseen on suuri ensimmäisen vuoden jälkeen ja suurin osa viennin volyymista syntyy yrityksissä, jotka ovat omanneet vientitoimintaa useampia vuosia. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, että julkiset tukitoiminnot eivät suosisi liiaksi vain muutamien alojen viennin edistämistä (esim. cleantech ja digitalisaatio).

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Anni Huhtala
Ylijohtaja

Saara Tamminen
Erikoistutkija

Kirjallisuus:

Buono, I. – G. Lalanne (2012), The effect of the Uruguay round on the intensive and extensive margins of trade, Journal of International Economics, 86, p. 269-283.

Crivelli, P. – J. Groeschl (2016), The Impact of Sanitary and Phytosanitary Measures on Market Entry and Trade Flows, The World Economy, 39(3), 444–473.

Fontagné, L. G.– Orefice, R. – Piermartini – N. Rocha (2015), Product standards and margins of trade: Firm-level evidence, Journal of International Economics, 97, p. 29-44.

Geishecker, I. –P. Schröder – A. Sørensen (2017), One-Off Export Events, mimeo.

Rikama, S. (2016), Kansainväliset pk-yritykset, syksy 2016, TEM oppaat ja muut julkaisut, 12/2016.

Rikama, S. (2017), Pk-yritysten kansainvälistyminen, syksy 2017, TEM analyyseja, 82/2017.

Team Finland (2016), Team Finland kansainvälistymis- ja kaupanesteselvitys 2016, EK, Kauppakamari, Team Finland, Suomen yrittäjät